

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Tämä on rinnakkaistallenne.

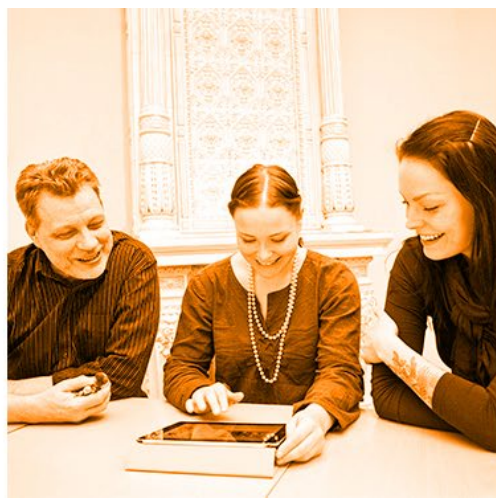
This is a self-archived version of the original article.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä /

To cite this article:

Kangas, Pirjo (2018). Theseus-opinnäytetöiden sisällön tarkastelu yhteissana-analyysillä. Kreodi 2.

URL: <https://www.kreodi.fi/en/24/Artikkelit/457/Theseus-opinn%C3%A4ytet%C3%B6iden-sis%C3%A4ll%C3%B6n-tarkastelu-yhteissana-analyysill%C3%A4.htm>

Theseus-opinnäytetöiden sisällön tarkastelu yhteissana-analyysillä

Pirjo Kangas

Tuli aika aktivoitua taka-alalla olleen opiskeluprojektin kanssa ja valita aihe informaatiotutkimuksen kandidaattiseminaariin Åbo Akademille. En lähtenyt merta edemmäs kalaan ja aloin miettimään, saisiko oman korkeakoulun Theseus-kokoelmista ainesta pienimuotoiseen tutkimusprojektin. Erityisesti minua kiinnosti se, millaisia bibliometrisiä menetelmiä voisi soveltaa Theseuksessa olevien opinnäytetöiden metadatan tarkasteluun. Lopulta valitsin seminaarityöhöni laadullisen bibliometriikan menetelmän nimeltä yhteissana-analyysi.

Yhteissana-analyysiä on käytetty erityisesti tutkittaessa tieteessä tapahtuneita muutoksia ja tutkimusverkostojen syntymistä (Forsman, 61). Menetelmä on syntynyt Ranskassa 1980-luvulla. Yhteissana-analyysissä rakennetaan termeistä kognitiivisia verkostoja sen perusteella, miten eri sanat esiintyvät yhdessä esimerkiksi julkaisujen otsikoissa, tiivistelmissä, avainsanoissa tai tekstissä. Tausta-ajatuksena on, että kuvailutermit ja niiden yleisyys heijastavat tekstien sisältöä ja että tarkastelemalla sanojen esiintymistä yhdessä voidaan tehdä havaintoja tutkimuksen rakenteista (Kärki & Kortelainen 1998, 31; Persson 1991, 51-52).

Menetelmää on pääasiassa käytetty tieteellisen aineiston kanssa, joten opinnäytetyöt tarjosivat mahdollisuuden tarkastella ammatillisempaa aineistoa. Tausta-ajatukseni oli, että opinnäytetöiden sisällöt heijastaisivat alan trendejä, ja että opinnäytetöiden aiheita kuvastavista asiasanoista näkisi myös muutoksen koulutusohjelman painopistealueissa.

Tutkimusaineisto ja sen analysointi käytännössä

Tutkimusaineistoni koostui vuosina 2010-2016 Humakin Theseus-kokoelmiin tallennetuista kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman (yhteisöpedagogi) opinnäytetöistä. Tarkastelin opinnäytetöiden sisällönkuvaailussa käytettyjä asiasanoja. Tällä ajanjaksolla Humakin opinnäytetöiden metatiedoissa oli vielä sekä opiskelijoiden itse määrittämät asiasanat (keywords) että informaatikoiden valitsemat YSA-asiasanat. Opinnäytetöitä oli analyysin kohteena 880 kappaletta ja ne edustivat noin 90 prosenttia kaikista tuona ajanjaksona tehdyistä yhteisöpedagogikoulutusohjelman opinnäytetöistä. Tarkastelin aineistoa sekä kokonaisuutena että kahdessa erillisessä ajanjaksossa, 2010-2013 ja 2014-2016, jotta näkisin onko näiden ajankohtien välillä tapahtunut muutoksia opinnäytetöiden käsittelemissä aihealueissa.

Käytännön tasolla muokkasin ensin Theseus-ylläpidolta saamani Humakin Theseus-kokoelman metatiedot sisältävän excelin avain- ja asiasanakentät sopivaan muotoon. Sen jälkeen analysoin datan Bibexcel-ohjelmalla ja lopulta visualisoin tulokset Gephi-ohjelmalla. Visuaalisointeja voi tehdä monella muullakin ohjelmalla ja esimerkiksi VOSviewer olisi lopulta saattanut olla omaan tarkoitukseeni sopivampi, mutta kuulin ohjelman olemassa olosta hieman liian myöhään omaa projektiani ajatellen. Visualisointikartoissa sanojen suosituimmuutta ja niiden välisiä yhteyksiä voi tulkita esimerkiksi eri sanojen sijainnin keskeisyydestä, sanojen välisistä etäisyyksistä ja niitä yhdistävien viivojen paksuudesta (van Eck & Waltman 2014, 286).

Keskeisin ero käytetyissä termeissä oli se, että informaatikot käyttivät selvästi enemmän alaan liittyviä yleistermejä. Esimerkiksi asiasana *nuorisotyö* esiintyi ammattilaisten sisällönkuvailuissa 217 kertaa kun taas opinnäytetöiden tekijät käyttivät termiä vain 103 kertaa. Joissain tapauksissa opiskelija oli käyttänyt ainoastaan suppeampaa alan termiä, kuten esimerkiksi *koulunuorisotyö*, joka saattoi myös puuttua YSAsta. On myös mahdollista, että alan yleistermi tuntui opiskelijasta niin itsestään selvältä että sen käyttö unohtui - tai ehkä informaatikko alan ulkopuolisena helpommin käyttää yleisemmän tason termiä.

Määrä	YSA-asiasana	Määrä	YSA-asiasana
238	nuoret	41	sosiaalinen vahvistaminen
217	järjestötyö	41	maahanmuuttajat
95	järjestöt	40	kehittäminen
81	osallisuus	34	syrjäytyminen
78	vapaaehtoistyö	30	vapaa-aika
67	järjestötoiminta	30	vertaistuki
55	yhteisöllisyys	30	ohjaus
52	lastensuojelu	30	nuorisotilat
50	lapset	29	hyvinvointi
43	yhteistyö	28	monikulttuurisuus

Taulukko: 20 käytetyintä YSA-asiasanaa koko aineistossa 2010-2016

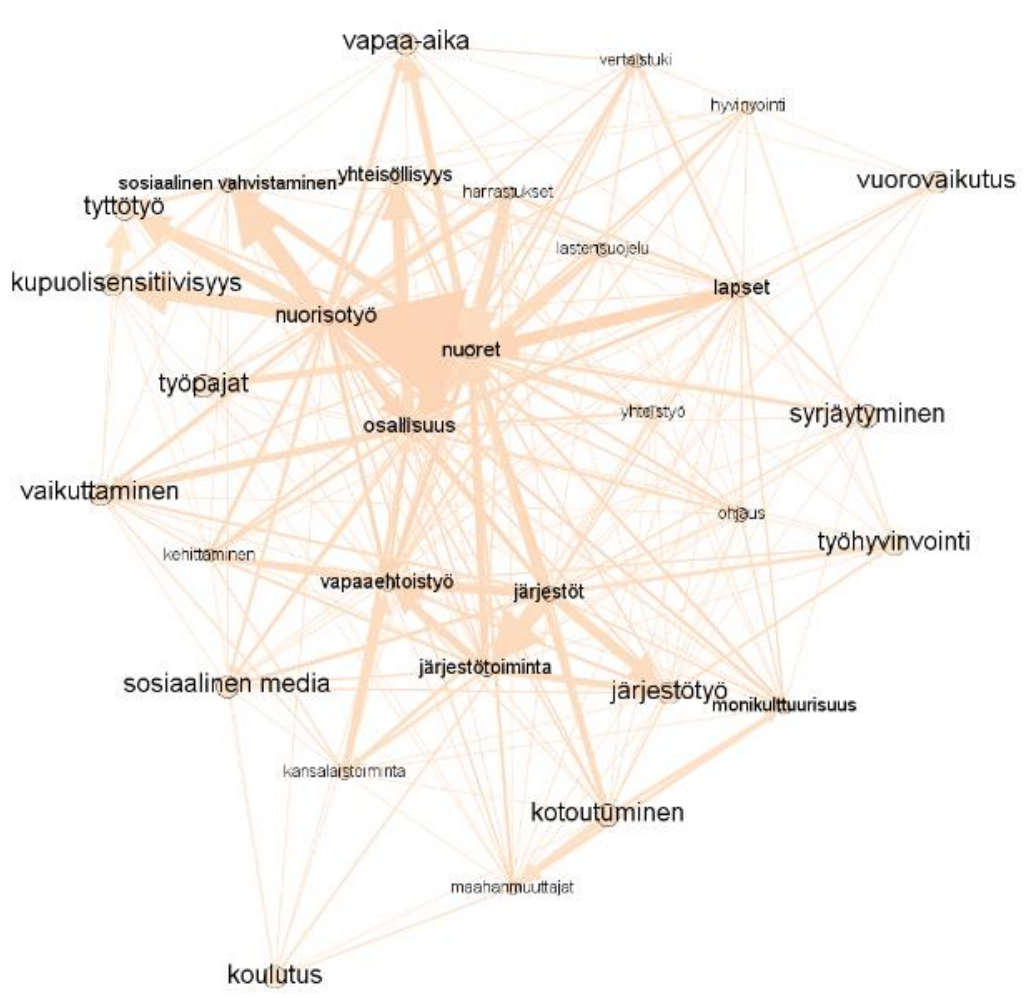
Määrä	YSA-asiasana	Määrä	YSA-asiasana
126	osallisuus	32	monikulttuurisuus
103	nuorisotyö	31	yhteistyö
90	nuoret	29	vertaistuki

78	sosiaalinen vahvistaminen	28	vapaa-aika
70	yhteisöllisyys	26	vaikuttaminen
49	vapaaehtoistyö	26	sukupuolisensitiivisyys
47	kehittäminen	24	koulu
40	lastensuojelu	23	ehkäisevä päihdetyö
37	järjestötoiminta	23	hyvinvointi
33	syrjäytyminen	23	kansalaistoiminta

Taulukko: 20 opiskelijoiden eniten käyttämää avainsanaa koko aineistossa 2010-2016

Yhteissana-analyysin mahdollisuuksia

Alkuperäinen ajatukseni uusien trendien havainnoinnista yhteissana-analyysin avulla ei täysin toiminut, sillä analyysin kohteena ollut ajanjakso oli lopulta melko lyhyt selkeiden muutosten tapahtumiseen, vaikka jonkun verran uusia termejä nousikin suosituimpien joukkoon. Lisäksi uudet nousevat kiinnostuksen kohteet eivät aina nouse kovinkaan nopeasti keskeisimpien kuvailusanojen joukkoon eivätkä näy tarkasteluissa, joissa keskitytään eniten käytettyihin sanoihin. Aina uusista nousevista aiheista ei myöskään heti nouse yksittäisiä paljon käytettyjä termejä.

Tässä sanaverkostokartassa näkyy Humakin suosituimpia informaattikkojen määrittämiä YSA-asiasanoja vuosilta 2014-2016.

Yhteissana-analyysin avulla on mahdollista saada kiinnostavia tuloksia eri koulutusalojen kehityksestä ja painopistealueista, mutta arkiseen käyttöön kirjastotyössä se on todennäköisesti monen kirjaston kannalta liian työläs ainakin jos menetelmä pitää opetella alusta asti. Myös visualisointien hiominen ja tulkitsemaan oppiminen vaatii työtä ja omassa seminaarityössäni pääsin tämän teeman suhteen vasta alkuun. Menetelmää olisi mahdollista käyttää myös ammattikorkeakoulujen julkaisu toiminnan tarkasteluun, eli sinänsä sen käytölle olisi paljon mahdollisuuksia.

Lähteet:

Forsman, Maria. 2016. Julkaisut ja tieteen mittaaminen: bibliometriikan käännekohtia. Tampere: Enostone.

Eck, Nees Jan van & Ludo Waltman. 2014. "Visualizing Bibliometric Networks". Kirjassa Measuring Scholarly Impact, 285–320. Springer Netherlands.

Kärki, Riitta & Terttu Kortelainen. 1998. Introdution till bibliometri. Helsingfors: Nordinfo.

Persson, Olle. 1991. Forskning i bibliometrisk belysning. Umeå: INUM.